

Viherrakentamisen oppimista käytännössä

OSA 2/3 Japanin historialliset puutarhat ja puistot

teksti ja kuvat: TUULA MURANEN

Japanin historiallisia puutarhoja ja puistoja on säilynyt paljon sodista ja maanjäristyksistä huolimatta. Niitä on restauroitu ja rakennettu uudestaan vanhan mallin mukaan ja osaa on rohkeasti uudistettu. Vierailimme Tokion ja Naran puistoissa, Kioton temppelipuutarhoissa ja teimme hoitotöitä Atamin Himenosawa-puistossa.



Tokiassa tutustuimme Kyu-Furukawan ja Rikugienin japanilaistyyliisiin puistoihin. Molempia yhdistää se, että niihin on niin onnistuneesti luotu rauhallinen ja suljettu tunnelma, että vasta jälkepäin valokuvista huomasi, kuinka lähellä heti puistojen vieressä puiden latvojen yllä nousevat suurkaupungin kerrostalot.

Molempien puistojen keskeisenä elementtinä on lampi saarineen ja siltoineen sekä lampea kiertävät polut. Murskepoluilla vastaan tulee taidokkaasti aseteltuja askelkiviä ja kiviportaita. Yksittäisille kookkaille puille esimerkiksi Rikugien puiston yli 70 vuotiaalle riippuvalle kirsikkapuulle on jätetty arvokkaasti tilaa. Pensaista korostetun paljon on pallomaiseksi leikattua atsaleaa. Puista näyttäviä ovat mm. vaahterat ja yksilöllisen muotoiset männyt.

Japanissa tehdään paljon töitä vanhojen puiden säilyttämisen eteen. Oksia tuetaan eikä pönkkien ja muiden tukirakennelmien anneta häiritä yleisilmettä vaan päinvastoin. Puistoissa huomion varasivat mäntyihin viritetyt narut, joiden tarkoitus on suojella oksia lumipainolta. Ne ovat kauniita rakennelmia, joissa keskisalko nousee latvuksen yläpuolelle ja sieltä kymmenet laskeutuvat narut levittäytyvät säännöllisesti oksiston ulkopuolelle. Alhaalta viritys on kiinnitetty oksiin tai bambukehään.

Kauniita yksityiskohtia ovat myös mäntysten runkojen ympärille kiedotut olkimat, joihin on imeytetty tuholaistorjunta-ainetta. Taisho-kautta edustavan 30 hehtaarin suuruisen Kyu-Furukawan puiston alku ajoittuu 1800-luvulle ja laajat saneeraukset valmistuivat 1956. Edo-kautta edustava Rikugien-puisto puolestaan on perustettu 1700-luvulla ja laajat korjaukset tehtiin 1938. Sen pinta-ala on lähes 90 ha.

Töissä Himenosawa-puistossa

Himenosawa-puisto sijaitsee Atamin laidalla. Puisto tarjoaa sekä urheilullisia että taiteellisia elämyksiä. Sen kasvillisuus on monipuolinen ja erityisesti jyrkissä rinteissä kumpuilevat atsaleaistutukset, joiden lomassa rinteelle nouseva polku polveilee, ovat vaikuttavan näköiset. Kosugi-comapny tekee puistossa hoitotöitä ja pääsimme leikkaamaan parkkipaikkaa reunustavaa magnolia-aitaa. Leikkauksen periaatteena oli harventaa ronskisti tiheää oksistoa, jolloin yleisilme siistiytyy ja tiheän kasvuston aiheuttamat tuholaiongelmät vähenevät.

Hoitotöissä huomio kiinnittyi harvemmin Suomessa nähtyihin kol-

mijalkaisiin tikkaisiin (tripod ladders), joiden ulottuvuus pensaan sisään oli parempi kuin nelijalkaisilla. Paikallisilla työntekijöillä kiipeilytöitä oksistossa helpottivat notkeat varvaskengät.

Kioton temppipuutarhat

Kiotossa vierailimme useassa temppelipuutarhassa. Niissä aika tuntui pysähtyvän. Kivillä, kivipinnoilla, kasveilla ja puurakenteilla oli luotu rauhallista tunnelmaa. Erityisesti mieleen jäivät puutarhataiteilija ja historioitsija Shikemori Mirein (1896–1975) suunnittelemat puutarhat. Shikemori uudisti 50- ja 60-luvuilla perinteistä japanilaista puutarhakulttuuria tuomalla siihen geometriaa, veistettyjä kiviä, metallia ja jopa muovia. Hän vaihtoi luonnon jäljittelemisen osittain mielikuvitukseen.

Tofuku-ji temppelin puutarha oli hänen ensimmäinen päätyönsä. Tässä puutarhassa Shikemori sai suunnittelulle vapaat kädet ja hän loi sinne eri ilmansuuntiin sijoittuvat piha-alueet siten, että eteläisen pihan kuivassa puutarhassa on haravoitu sorameri ja rosoisia paikalta löydettyjä kiviä sekä sammalsaaria, lännen puolella on sammalpuutarha geometrisesti leikattuine atsaleapensaineen, pohjoisessa nelionmuotoisia betonilaattoja, jotka vuorottelevat sammalen kanssa ja idässä sora-alueella on sylinterimäisiä temppelin vanhoja graniittisia perustuskiviä aseteltuna Otavan tähtikuvion muotoon. Kaikkein tähän liittyy voimakasta symboliikkaa ja modernin taiteen elementeistä huolimatta japanilaisen puutarhan henki on saavutettu.

Pienten aidalla rajattujen temppelipuutarhojen vastapainoksi vierailimme laajassa 1300-luvulla perustetussa Kultaisen temppelin puistossa (Kinkaku-ji, Rokuon-ji). Kultainen temppeli sijaitsee lammen rannalla ja häikäisevä näky korostuu kuvajaisen heijastuessa veden pinnasta. Lampi pienine saarineen ja mäntyineen toi mieleen Suomen saaristomeren. Kulusta temppeliä ympäröi 23 hehtaarin puistoalue.

Vierailimme myös vanhassa pääkaupungissa Narassa, jossa pelkistetyn ja avoimen Naran puiston vetonauloina käyskentelee kesyjä kauriita, joita saa ruokkia puistossa myytävillä kekseillä. Puisto liittyy maailman suurimpaan puurakennukseen (57x50 m) Daibutsuden-temppeliin, jonka sisällä on valtava Buddha-patsas ja museo.

Narassa tutustuimme myös 1087 perustetun Former Daijoon Temppelin puutarhaan. Se on rauhallinen puistoalue, jossa kumpuileva nurmikenttä kehystää lampea. Sillat ja yksittäiset puut korostuvat. Paikan arvo peustuu sen historiaan. Se on japanin vanhimpia



Kyu- Furukawa-puiston lammen rantapenkoja on paikoitellen tuettu puuseipäillä. Lammen rannan männyillä on koristeelliset naruverkostot, joiden tarkoitus on suojata puuta lumivaurioilta.



Miten Suomessa toimittaisiin tällaisen vanhan puun kanssa? Japanissa näytävät tuennat olivat yleisiä varsinkin temppelipuutarhoissa.



Atamilaisen pienen temppelin puutarhassa patsaat ja kivilyhdyt pilkistelivät puiden lomasta





Atamin Himenosawa-puiston jyrkille rinteille oli istutettu tiiviitä atsalearyhmiä, joiden välissä polku pujotteli.



Shikemori Mirein suunnittelema eteläinen piha Tofuku-ji temppelin puutarhassa.

puutarhoja, ja vaikka sen kivirakenteet ovat jo hävinneet, puiston topografia lammen ympärillä on alkuperäinen. Puiston entisöinti valmistui 2010.

Kuuluisa kuiva puutarha

Kiotossa oli hienoa päästä 1450 perustettuun Ryoan-ji temppelin puutarhaan. Se on kuuluisin japanilaisista kuivista puutarhoista (dry landscape, karesansui). Kun oli nähnyt puutarhasta vain kuvia, paikan päällä sen noin 30x10 metrin mittakaava asettui kohdalleen. Istuskelimme sukkasillamme terassin reunalla ja nautimme tunnelmasta. Muitakin turisteja oli, mutta kaikki käyttäytyivät hillitysti antaen paikan rauhallisen ilmapiirin laskeutua.

Tähän puutarhaan liittyen meille näytettiin vanhoja piirroksia. Niistä näkyi, että ennen oli mahdollista kävellä kivien lomassa ja muurin takainen näkymä oli avoimempi. Ainoana kasvina kivien viereissä kasvoi karhunsammalta, ja puutarhan erikoinen yksityiskohta on se, että sen valkean jokisorakentän ympäröimistä 15:sta kivistä on yksi aina katsojalta piilossa. Vähemmän tunnettua on, että Ryoan-ji temppelin vanhin osa ei suinkaan ole tämä kuuluisa kivipuutarha vaan puiston laajempi osa lampineen. Täällä pääsimme seuraamaan pikkutarkkaa sammalalueen hoitotyötä.

Koska vierailuajankohta oli helmikuu, voi vaan kuvitella, millainen väriloisto japanilaisissa puistoissa ja puutarhoissa puhkeaa keväällä ja kesällä kukinnan aikaan. Tuolloin erityisesti atsaleojen ja kirsikoiden runsaus korostuu. Ruska-aika puolestaan nostaa vaahte-

rat esiin. Talvella korostuivat ikivihreät puut ja pensaat kuten magnolia ja japanin seetri sekä latvustojen kauniit muodot. Tokion kaupungin yleisin katupuu neidonhiuspuu meinasi jäädä nyt lehdeettömänä huomaamatta.

Atamissa seminaaritalon lähellä oli pieni temppeli, jonka edustalla oli salaperäinen puutarha. Korkeat puut kaartuivat temppelin ympärillä luoden hämyisän tunnelman aurinkoisenaikin päivänä. Valo siivlöityi oksiston läpi sammalmatolle ja kivipatsaat kurkistelivat kasvien lomasta. Aamukävelyllä olevat koiranulkoiluttajat tuntuivat putkahtavan polulle kuin eri maailmasta. Atamissa sijaitsevan Moa-taidemu- seon yhteydessä oli myös pieni japanilainen puutarha. Se on täynnä kauniita yksityiskohtia: patinoituneita puuportteja, siltoja, kivipolkuja puu- ja bambuaitoja, taidolla suunniteltuja näkymiä.

Seminaarimatkan teoriaopetus ja käytännön työ antoivat hyvää pohjaa puistoissa ja puutarhoissa vierailuille. Ymmärsimme paremmin näkemäämme esimerkiksi kivien ja niiden asettelun merkityksen ja vaikkapa muurien ja kattojen tekotavan. Osasimme kiinnittää huomiota lyhtyjen malliin ja kivien asetteluun sekä kommentoimme ammattimaisesti bambuaitojen solmuja. ■

Kirjoittajalla on Pihawelho-niminen yritys.